

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania P. J.

przeciwko Zakładowi Emerytalno-Rentowemu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
i Administracji w Warszawie

o wysokość policyjnej renty rodzinnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 23 lipca 2024 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 31 października 2023 r., sygn. akt III AUa 593/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje adwokat M. P. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Szczecinie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 31 października 2023 r. - na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie (dalej jako organ emerytalny) od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 29 lipca 2022 r.,

którym zmieniono decyzję organu emerytalnego z dnia 28 czerwca 2017 r. ustalającą ponownie wysokość renty rodzinnej należnej odwołującej się R. J. po jej zmarłym mężu J. J. i ustalono, że świadczenie to nie podlega ponownemu ustaleniu w trybie art. 24a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1280, dalej ustawa zaopatrzeniowa) – zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił odwołanie oraz zasądził od P. J. (następcy prawnego odwołującej się R. J.) na rzecz organu emerytalnego kwotę 180 zł wraz z ustawowymi odsetkami należnymi za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wyroku ubezpieczonemu do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny analizując między innymi materiały znajdujące się w Instytucie Pamięci Narodowej (IPN) odmiennie niż Sąd pierwszej instancji ocenił służbę J. J. w okresie od dnia 11 marca 1945 r. do dnia 14 grudnia 1954 r. w jednostkach Milicji Obywatelskiej, uznając ją za służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. W ocenie Sądu Apelacyjnego akta osobowe oraz materiały historyczne nadesłane przez IPN prowadziły do wniosku, że J. J. dobrowolnie i świadomie wpisał się w model państwa totalitarnego, ponieważ wspierał komunistyczny reżim, był aktywnym członkiem partii, uświadamiał politycznie współpracowników i to w okresie „terroru stalinowskiego”. Był awansowany w strukturach MO do stopnia starszego kapitana. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny stwierdził, że przy ocenie „służby na rzecz totalitarnego państwa”, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, znaczenie ma również samo pełnienie służby w instytucjach, które bezpośrednio ukierunkowane były na realizowanie zadań charakterystycznych dla ustroju totalitarnego. Powyższe zadecydowało o zmianie wyroku Sądu Okręgowego i oddaleniu odwołania.

Pełnomocnik z urzędu P. J. w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia w całości zaskarżonego wyroku i jego

zmiany przez ustalenie, że renta rodzinna R. J. nie podlega ponownemu ustaleniu w trybie art. 24a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, ewentualnie ustalenia, iż przysługuje ona w ustalonej dotychczas wysokości, zasądzenia od organu emerytalnego na rzecz skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych oraz zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz adwokat M. P. kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu w postępowaniu kasacyjnym.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego, a to: 1) art. 15c ust. 3 w związku z art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, przez błędną wykładnię, a w konsekwencji zajęcie stanowiska, że przez osobę pełniącą służbę na rzecz totalitarnego państwa należy rozumieć osobę, która pracowała w strukturach MO zgodnie z katalogiem ustanowionym przez ustawodawcę w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, co pozostaje w sprzeczności z wykładnią systemową i funkcjonalną, którą prawidłowo przeprowadził Sąd pierwszej instancji; 2) art. 24a ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej przez ich zastosowanie w sytuacji, gdy prawo do renty rodzinnej powinno być ustalone w pełnej wysokości; 3) art. 2 Konstytucji RP i w konsekwencji dokonanie arbitralnego obniżenia świadczenia rentowego, co stanowiło naruszenie zasady ochrony praw nabytych i zasady sprawiedliwości społecznej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) z uwagi na błędną wykładnię przedstawionych w zarzutach skargi przepisów prawa materialnego. Sąd Apelacyjny zajął niezrozumiałe stanowisko, zgodnie z którym art. 15c ustawy zaopatrzeniowej jest jasny, o czym stanowi jego warstwa językowa i w konsekwencji przyjął, że J. J. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Ustalenie to doprowadziło następnie do nieuzasadnionego zastosowania art. 24a ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej. Istnieje również potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, gdyż Sądy obu instancji stanęły na skrajnie odmiennych stanowiskach co do wykładni przedstawionych w zarzutach skargi przepisów prawa materialnego, co stanowi jasny sygnał co do tego, że rzeczona kwestia wymaga

zajęcia się nią przez Sąd Najwyższy, celem rozwiania zaistniałych wątpliwości i ujednolicenia linii orzeczniczej, w podobnych stanach faktycznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Przesłanki te nie zostały jednak w sprawie spełnione.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o występowaniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr

57231; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151). Powołanie się na tę przyczynę kasacyjną zakłada więc nie tylko wskazanie przepisu prawa i stwierdzenie, że - w ocenie skarżącego - wywołuje on wątpliwości. Konieczne jest również wykazanie, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319). Nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Wymogów przedstawionych powyżej nie spełnia wniosek skarżącego, ponieważ nie zawiera jakichkolwiek przepisów, których wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, a nie jest rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie ich w podstawach skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). Uzasadnienie wniosku nie zawiera także jakiegokolwiek argumentacji jurydycznej, która miałaby świadczyć o występowaniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do

rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392). Również samo stwierdzenie, że zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego jest odmienny od rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego nie pozwala na przyjęcie, iż mamy do czynienia z rozbieżnością w orzecznictwie. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencki i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Z kolei odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 10 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji

jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem „rażącego”, „ewidentnego”, „kwalifikowanego” lub „oczywistego”, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Wniosek w zakresie oczywistej zasadności skargi nie spełnia wyżej wymienionych wymogów, ponieważ skarżący zarzucając błędną wykładnię przedstawionych w zarzutach skargi przepisów, co miało przemawiać za występowaniem przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., nawet nie starał się przekonać Sądu Najwyższego o tym, że zachodzi w sprawie kwalifikowane naruszenie art. 15c oraz art. 24a ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej. Ponadto, o ile zasadne podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) mogą prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, to w przypadku podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma dopiero oczywista zasadność skargi, czyli samodzielne (odrębne od podstaw kasacyjnych) wskazanie i wykazanie we wniosku naruszenia przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., I UK 250/19, LEX nr 3029692). Zauważyć także należy, że wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wewnętrznie sprzeczny. Jeśli bowiem wskazywana we wniosku oczywista zasadność skargi, jak i podnoszona w nim potrzeba wykładni przepisów, odnosiły się do tych samych przepisów prawnych (wymienionych w *petitum* skargi), to zapatrywania te wzajemnie wykluczały się. Nie można bowiem równocześnie twierdzić, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku było efektem oczywistego naruszenia przepisów rozumianego jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurej, sprzeczność

wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji, oraz choćby sugerować, iż prawo to wymaga wykładni, której potrzeba występuje wszak tylko wtedy, gdy stosowanie konkretnych przepisów budzi poważne wątpliwości bądź wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2012 r., III UK 60/11, LEX nr 1163964 czy z dnia 25 kwietnia 2017 r., V CSK 572/16, LEX nr 3544168).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej na podstawie § 16 ust. 4 pkt 1 w związku z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

[SOP]

[ms]